

Audiència. Benet XVI presenta sant Efrem de Nísibis

El passat dimecres, 28 de novembre de 2007, Benet XVI, durant l'audiència general, va meditar sobre la figura de sant Efrem de Nísibis, considerat com el més gran dels pares de l'Església a Síria.

04/12/2007

Estimats germans,

Segons una opinió comuna avui, el cristianisme seria una religió

europaea, que hauria exportat la cultura d'aquest continent a altres països. Però la realitat és molt més complexa, perquè l'arrel de la religió cristiana es troba en l'Antic

Testament i, per tant, a Jerusalem i en el món semític. El cristianisme es nodreix sempre d'aquesta arrel de l'Antic Testament. La seva expansió els primers segles va tenir lloc tant cap a occident, cap al món grecollatí, on després va inspirar la cultura d'Europa, com cap a orient, fins a Pèrsia i l'Índia, ajudant d'aquesta manera a suscitar una cultura específica, amb llengües semítiques, i amb una identitat pròpia.

Per mostrar aquesta multiformitat cultural de l'única fe cristiana dels inicis, en la catequesi del dimecres passat vaig parlar d'un representant d'aquest altre cristianisme, Afraates, el savi persa, per a nosaltres gairebé desconegut. En aquesta mateixa línia voldria parlar avui de sant Efrem de

Nísibis, nascut a aquesta ciutat siriana entorn de l'any 306 al si d'una família cristiana.

Va ser el representant més important del cristianisme en l'idioma siríac i va aconseguir conciliar de manera única la vocació de teòleg amb la de poeta. Es va formar i va créixer al costat de Jaume, bisbe de Nísibis (303-338), i al costat d'ell va fundar l'escola teològica de la seva ciutat. Ordenat diaca, va viure intensament la vida de la comunitat local fins l'any 363, quan Nísibis va caure a mans dels perses. Llavors Efrem va emigrar a Edesa, on va continuar predicant. Va morir a aquesta ciutat l'any 373, en quedar contagiats en la seva obra d'atenció als malalts de pesta.

No se sap del cert si era monjo, però en tot cas és segur que va decidir continuar sent diaca durant tota la vida, abraçant la virginitat i la

pobresa. D'aquesta manera, en el caràcter específic de la seva cultura, hom pot veure la comuna i fonamental identitat cristiana: la fe, l'esperança -aquesta esperança que permet viure pobre i cast en aquest món, posant tota expectativa en el Senyor- i a l'últim la caritat, fins a oferir el do de si mateix en l'atenció dels malalts de pesta.

Sant Efrem ens ha deixat una gran herència teològica: la considerable producció pot agrupar-se en quatre categories: obres escrites en prosa (les obres polèmiques i els comentaris bíblics); obres en prosa poètica; homilies en vers; i finalment els himnes, sens dubte l'obra més àmplia d'Efrem. És un autor prolífic i interessant en molts aspectes, però sobretot des del punt de vista teològic.

El caràcter específic del seu treball consisteix a unir teologia i poesia. En

acostar-nos a la seva doctrina, hem d'insistir des de l'inici en això: fa teologia de forma poètica. La poesia li permet aprofundir en la reflexió teològica a través de paradoxes i imatges. Al mateix temps, la seva teologia es fa litúrgia, es fa música: de fet, era un gran compositor, un músic. Teologia, reflexió sobre la fe, poesia, cant, lloança a Déu van plegats; i, precisament per aquest caràcter litúrgic, apareix amb nitidesa en la teologia d'Efrem de Nísibis la veritat divina. En la recerca sobre Déu, en fer teologia, segueix el camí de la paradoxa i del símbol. Privilegia les imatges contraposades, perquè li serveixen per subratllar el misteri de Déu.

Ara no puc donar molts detalls d'ell, en part perquè és difícil de traduir la poesia, però per donar almenys una idea de la seva teologia poètica voldria citar passatges de dos himnes. Primer, i de cara també al

pròxim Advent, us proposo unes
esplèndides imatges preses dels
himnes «Sobre la nativitat del Crist».
Davant la Mare de Déu, Efrem
manifesta amb inspiració la seva
meravella:

«El Senyor va venir a ella
per fer-se serf.

El Verb va venir a ella
per callar al seu si.

El raig va venir a ella
per no fer soroll.

El pastor va venir a ella,
i va néixer l'anyell, que plora
dolçament.

El si de Maria
ha regirat els papers:
Qui va crear tot

s'ha apoderat de tot, però en la pobresa.

L'Altíssim va venir a ella (Maria), però va entrar humilment.

L'esplendor va venir a ella, però vestit amb robes humils.

Qui tot ho dóna va experimentar la fam.

Qui dóna de beure a tots va patir la set.

Nu va sortir d'ella, qui tot ho revesteix (de bellesa)» (Himne «De Nativitate» 11, 6-8).

Per expressar el misteri del Crist, sant Efreem utilitza una gran varietat de temes, d'expressions, d'imatges. En un dels himnes posa en relació

Adam (al Paradís) amb el Crist (en l'Eucaristia).

«Va ser clos

amb l'espasa del querubí,

fins a deixar tancat

el camí de l'arbre de la vida.

Però per als pobles,

el Senyor d'aquest arbre

s'ha lliurat ell mateix com a aliment,

com a oblació (eucarística).

Els arbres de l'Edèn

van ser donats com a aliment

al primer Adam.

Per nosaltres el jardiner

del Jardí en persona

es va fer aliment

per a les nostres ànimes.

De fet, tots nosaltres havíem sortit

del Paradís junt amb Adam,

que ho va deixar a l'esquena.

Ara que ha estat retirada l'espasa,

amb la creu per llança

hi podem tornar» (Himne 49, 9-11).

Per parlar de l'Eucaristia, Efrem utilitza dues imatges: les brases o el carbó ardent, i la perla. El tema de les brases està pres del profeta Isaïes (Cf. 6, 6). És la imatge del serafí, que agafa les brases amb les tenalles i frega simplement els llavis del profeta per purificar-los; el cristià, al contrari, toca i digereix les mateixes Brases, el mateix Crist:

«En el teu pa s'amaga l'Esperit,

que no pot digerir-se;

en el teu vi hi és el foc, que no pot
beure's.

L'Esperit en el teu pa, el foc en el teu
vi:

aquesta és la meravella acollida pels
nostres llavis.

El serafí no podia acostar els seus
dits a les brases,

a les quals els llavis d'Isaïes només
van poder acostar-se;

ni els dits les van agafar, ni els llavis
les van digerir;

però el Senyor ens ha concedit a
nosaltres ambdues coses.

El foc va descendir amb ira per
destruir els pecadors,

però el foc de la gràcia descendeix
sobre el pa i allí roman.

En comptes del foc que va destruir
l'home,

hem menjat el foc en el pa

i hem estat salvats» (Himne «De
Fide», 10, 8-10).

Un exemple més dels himnes de sant
Efrem de Nísibis, on parla de la perla
com a símbol de la riquesa i de la
bellesa de la fe:

«Vaig col·locar (la perla), germans, en
la palma de la meva mà

per poder examinar-la.

La vaig observar per tots els costats:

tenia el mateix aspecte des de tots
ells.

Així és la cerca del Fill, inescrutable,

perquè és totalment lluminosa.

En la seva limpidesa, vaig veure el
Límpid,

que no s'opaca;

en la seva puresa,

vaig veure el símbol del cos del
nostre Senyor,

que és pur.

En el seu caràcter indivisible, vaig
veure la veritat,

que és indivisible» (Himne sobre la
Perla 1, 2-3).

La figura d'Efrem de Nísibis continua sent plenament actual per a la vida de diverses Esglésies cristianes. El descobrim en primer lloc com a teòleg, que a partir de la Sagrada Escripura reflexiona poèticament en el misteri de la redempció de l'home realitzada pel Crist, Verb de Déu encarnat. Fa una reflexió teològica expressada amb imatges i símbols

agafats de la natura, de la vida quotidiana i de la Bíblia. Efrem confereix a la poesia i als himnes per a la Litúrgia un caràcter didàctic i catequètic; es tracta d'himnes teològics i, al mateix temps, adequats per ser recitats en el cant litúrgic. Efrem se serveix d'aquests himnes per difondre, amb motiu de les festes litúrgiques, la doctrina de l'Església. En passar del temps, s'han convertit en un instrument catequètic summament eficaç per a la comunitat cristiana.

És important la reflexió d'Efrem de Nísibis sobre el tema de Déu creador: en la creació no hi ha res aïllat, i el món és, junt amb la Sagrada Escripura, una Bíblia de Déu. En utilitzar de manera equivocada la seva llibertat, l'home regira l'ordre del cosmos. Per a Efrem de Nísibis, atès que no hi ha Redempció sense Jesús, tampoc no hi ha Encarnació sense Maria. Les dimensions divines

i humanes del misteri de la nostra redempció es troben en els escrits d'Efrem; de manera poètica i amb imatges fonamentalment de les Escripures, anticipa el rerefons teològic i en cert sentit el mateix llenguatge de les grans definicions cristològiques dels concilis del segle V.

Efrem de Nísibis, honorat per la tradició cristiana amb el títol de «cítara de l'Esperit Sant», va decidir romandre diaca de l'Església durant tota la vida. Va ser una opció decisiva i emblemàtica: va ser diaca, és a dir servidor, ja sigui al ministeri litúrgic, ja sigui de manera més radical en l'amor al Crist, cantat per ell de manera sense igual, ja sigui en la caritat als germans, als qui va introduir amb mestria excepcional en el coneixement de la Revelació divina.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-ad/article/audiencia-
benet-xvi-presenta-sant-efrem-de-
nisibis/](https://opusdei.org/ca-ad/article/audiencia-benet-xvi-presenta-sant-efrem-de-nisibis/) (22/12/2025)